

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.І. ВЕРНАДСЬКОГО**

Журнал заснований у 1918 році

**ВЧЕНІ ЗАПИСКИ
ТАВРІЙСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ В.І. ВЕРНАДСЬКОГО**

Серія: Історичні науки

Том 36 (75) № 1 2025

Видавничий дім
«Гельветика»
2025

Головний редактор:

Попов Вячеслав Жанович – доктор історичних наук, професор, професор кафедри соціології Київського національного університету імені Вадима Гетьмана

Члени редакційної колегії:

Біла Світлана Ярославівна – кандидатка історичних наук, доцентка кафедри всесвітньої історії та спеціальних історичних дисциплін історичного факультету Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка;

Городня Наталія Данилівна – доктор історичних наук, доцент, професор кафедри нової та новітньої історії зарубіжних країн історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Гриценко Галина Зеновійвна – кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії та спеціальних історичних дисциплін Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка;

Каганов Юрій Олегович – доктор історичних наук, доцент, проректор з науково-педагогічної роботи Запорізького національного університету;

Каспрук Ігор Іванович – кандидат історичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій, проректор з міжнародних зв'язків та проєктної діяльності Львівського університету бізнесу та права;

Кінашук Олексій Дмитрович – аспірант кафедри джерелознавства, історіографії та спеціальних історичних дисциплін Запорізького національного університету, член Запорізького наукового товариства імені Я.П. Новицького, член Українського товариства з дослідження вісімнадцятого століття;

Козій Олександр Іванович – кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії та спеціальних історичних дисциплін Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка;

Космина Віталій Григорович – доктор історичних наук, доцент, доцент кафедри державно-правових і гуманітарних наук Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського;

Мальчин Юрій Макарович – доктор історичних наук, почесний професор Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського;

Петренко Ірина Миколаївна – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки та суспільних наук Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»;

Русначенко Анатолій Миколайович – доктор історичних наук, професор, доцент кафедри державно-правових і гуманітарних наук Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського;

Чеканов Всеволод Юрійович (відповідальний секретар) – кандидат історичних наук, доцент кафедри державно-правових і гуманітарних наук Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського;

Чирко Богдан Володимирович – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри державно-правових і гуманітарних наук Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського;

Blagovest Njagulov – доцент, заступник директора Інституту історії Болгарської академії наук;

Irena Wodzianowska – доктор історичних наук, доцент кафедри історії та історіографії Східної Європи Інституту історії Люблінського католицького університету Івана Павла II.

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.

**Рекомендовано до друку та поширення через мережу Internet
Вченою радою Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського
(протокол № 9 від 16.05.2025 року)**

Науковий журнал «Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Історичні науки»
зарєєстровано відповідно до Рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення
№ 1136 від 11.04.2024 року. Ідентифікатор медіа: R30-03995

Суб'єкт у сфері друкованих медіа – Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського
(просп. Берестейський, 10, м. Київ, 01135, e-mail: crimea.tnu@gmail.com, тел.: +38 (044) 529-05-16).

Мови видання: українська, англійська, польська, німецька, французька.

Періодичність: 4 рази на рік.

Журнал включений до Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б»)
з історичних наук (спеціальність В9. Історія та археологія) відповідно до Наказу МОН України
від 17.03.2020 № 409 (додаток 1)

Журнал включений до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus International (Республіка Польща)

Сторінка журналу: www.hist.vernadskyjournals.in.ua

ISSN 2663-5984 (print)
ISSN 2663-5992 (online)

© Таврійський національний університет ім. В.І. Вернадського, 2025

ЗМІСТ

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Босак В.В.

ВПЛИВ ЕПІДЕМІЙ НА НАСЕЛЕННЯ ЛЬВОВА У ПЕРІОД ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ
(ЧЕРВЕНЬ 1915 – ГРУДЕНЬ 1917 РР.)..... 1

Войнаровський А.В., Жмуд Н.В.

МЕДИЧНИЙ ПЕРСОНАЛ ЯК ОБ'ЄКТ СТАЛІНСЬКИХ РЕПРЕСІЙ
У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД (НА ПРИКЛАДІ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ) 9

Гуз А.М.

СТАНОВЛЕННЯ РЕЖИМНО-СЕКРЕТНИХ ОРГАНІВ В УКРАЇНІ (1991–2024)..... 14

Дацків І.Б., Полич М.І.

КОСТЬ ЛЕВИЦЬКИЙ У ВИЗВОЛЬНИХ ЗМАГАННЯХ УКРАЇНЦІВ
ПІД ЧАС ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ (1914–1918 РР.)..... 20

Демуз І.О.

СТУДЕНТСЬКИЙ ПРОТЕСТ 1906 РОКУ В ХАРКІВСЬКОМУ ТЕХНОЛОГІЧНОМУ
ІНСТИТУТІ: ПЕРЕДУМОВИ, ПЕРЕБІГ І НАСЛІДКИ 27

Дешко П.П.

ПРОБЛЕМА КОНЦЕПЦІЇ «ДАВНЬОРУСЬКОЇ НАРОДНОСТІ»
В КОНТЕКСТІ КЕЛЬТСЬКОЇ ГІПОТЕЗИ ПОХОДЖЕННЯ РУСИ 35

Добровольська Г.О.

МОЛОДЬ І ПРОФСПІЛКОВИЙ РУХ УКРАЇНИ ЗА СУЧАСНИХ УМОВ:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ 44

Драмарецький Б.Б.

ЗНИЩЕННЯ І КОНТРОЛЬ: АНТИУКРАЇНСЬКА БІЛЬШОВИЦЬКА ПОЛІТИКА
ПОЧАТКУ 1920-Х РР. В УСРР ТА ЄВРОПІ..... 50

Захожай З.В., Доценко В.О., Жолоб М.П.

ПОЗБАВЛЕННЯ РАДЯНСЬКОЮ ВЛАДОЮ ІУДЕЙСЬКИХ ГРОМАД УКРАЇНИ
КУЛЬТОВИХ СПОРУД (КІНЕЦЬ 20-Х – ПОЧАТОК 30-Х РР. XX СТ.)..... 59

Іжак С.Т., Вароді Н.Ф.

ІСТОРІЯ БУДІВНИЦТВА ТЕРЕБЛЕ-РІЦЬКОЇ ГЕС 67

Квятковський Р.В., Бураков Ю.В.

МІЖНАРОДНА МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНА ДОПОМОГА УКРАЇНІ
В ПЕРІОД 2022–2024 РОКІВ: КОАЛІЦІЯ АРТИЛЕРІЇ 80

Лаврут О.О.

ГРУПИ ПРОДОВЖЕНОГО ДНЯ У ШКОЛАХ УРСР У 1950–1980-Х РР..... 85

Larchenko A.S.

ETHNONATIONAL POLICY OF THE USSR IN THE UKRAINIAN SSR (1923–1933)
AND ITS IMPACT ON CONTEMPORARY INTERETHNIC RELATIONS..... 91

Малініна А.Ф.

ПРУСЬСЬКИЙ КОНСУЛ У КЕРЧІ ЕДВАРД КЕТТЛІ ТА ЙОГО РОДИНА..... 97

Олійник С.В.

МИХАЙЛО КРИСА («КОБЗАР») – ВИЗНАЧНА ПОСТАТЬ УКРАЇНСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНОГО РУХУ
1943–1952 РР., КОМАНДИР БОЇВКИ УПА 103

Петлінська Ю.В.

МЕДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ
В РОКИ ГІТЛЕРІВСЬКОЇ ОКУПАЦІЇ (1941–1944 РР.)..... 109

Погуляєв О.І. ДИНАМІКА ГРОМАДСЬКОЇ АКТИВНОСТІ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН УКРАЇНИ В 1987–1994 РОКАХ.....	115
Potsulko O.A. THE ROLE OF CENTRAL EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF UKRAINE IN OBTAINING EDUCATION FOR REPRESENTATIVES OF THE SOUTHERN SLAVS IN THE 19TH CENTURY	122
Робак І.Ю., Демочко Г.Л. ВИНАХІДНИЦТВО НА СЛУЖБІ ВІТЧИЗНЯНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ МЕДИЦИНИ В ПЕРШЕ ДЕСЯТИЛІТТЯ СУЧАСНОЇ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ: ІСТОРІЯ РОЗРОБОК І ВПРОВАДЖЕНЬ НА ДОГОСПІТАЛЬНОМУ ЕТАПІ.....	128
Руснак Ю.І. ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ.....	135
Сарнацький О.П. ПОШИРЕННЯ АГЕНТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІТИЧНОЇ ПОЛІЦІЇ ЦАРИЗМУ НА ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ ЗА ЧАСІВ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ З МЕТОЮ ЗНИЩЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНОГО РУХУ В РОСІЙСЬКІЙ ІМПЕРІЇ	144
Семенов С.В. ІСТОРИЧНІ ПАРАЛЕЛІ ДЕПОРТАЦІЙ В УКРАЇНІ ТА ЇХ ПОВТОРЕННЯ В СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ	155
Тищук С.В. ЗАКОНОДАВЧЕ ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИХ ЗАПОВІДНИКІВ УКРАЇНИ (1991–2024 РР.)	160
Хардель М.І. УКРАЇНЦІ СЕРЕД ВИЩОЇ ЕЛІТИ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ ЯК ЧИННИК ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ НА СТОРІНКАХ ВІКІПЕДІЇ.....	168
Чекаленко Л.Д. РУСИФІКАЦІЯ УКРАЇНЦІВ: МИНУЛЕ ЯК ДЗЕРКАЛО СЬОГОДЕННЯ	174
Чирко Б.В. СОЦІАЛЬНО-ГОСПОДАРСЬКІ ПРИЧИНИ Й ТРАГІЧНІ НАСЛІДКИ ГОЛОДОМОРУ 1921–1923 РР. В НІМЕЦЬКИХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КОЛОНІЯХ УКРАЇНИ, ДОПОМОГА ГОЛОДУЮЧИМ З БОКУ БЛАГОДІЙНИХ ІНОЗЕМНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ.....	183
Чорний О.В. БОЇ ЗА ЧЕРКАСИ НАПРИКІНЦІ ВЕРЕСНЯ – У ГРУДНІ 1943 РОКУ В ІСТОРІЇ БИТВИ ЗА ДНІПРО.....	192
Шишко О.Г. ДО ПИТАННЯ ПРО ОГОЛОШЕННЯ У ЛИСТОПАДІ 1921 Р. ОДЕСЬКОГО ПОВІТУ ГОЛОДУЮЧИМ.....	200
Яцюк М.В. ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ ПОЛІТИЧНИХ РУХІВ В УКРАЇНІ В ХІХ–ХХ СТ.....	207
ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ	
Біліченко Л.С. ВСЕСОЮЗНЕ ТОВАРИСТВО КОЛИШНІХ ПОЛІТКАТОРЖАН ТА ЗАСЛАНЦІВ (1921–1935 РР.).....	214
Кірюхіна М.В., Хомяк О.В. ЖІНКИ В АВІАЦІЇ: ПЕРШІ ПІДКОРЮВАЧКИ НЕБА.....	220

Меміш О.М. ПІВДЕННО-СХІДНА АНАТОЛІЯ В СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОМУ КОНТЕКСТІ ТУРЕЧЧИНИ (1990–2000-ТІ РР.).....	226
Новіков І.А., Ямпольська Л.М. РОЛЬ АБДУЛЛИ ОДЖАЛАНА – ЛІДЕРА РОБІТНИЧОЇ ПАРТІЇ КУРДИСТАНУ – В АНТИТУРЕЦЬКОМУ РУСІ ОПОРУ (70-ТІ–80-ТІ РР. ХХ СТ.)	232
Пєстова Д.О. ЄВРОПЕЙСЬКІ ПРАКТИКИ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ В ПЕРІОД ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ (НА ПРИКЛАДІ СКАНДИНАВСЬКИХ КРАЇН).....	241
Рамазанов Ш.Ш., Левітас Ф.Л. МІУНХЕНСЬКА УГОДА 1938 РОКУ: ПОГЛЯД З ХХІ СТОЛІТТЯ	246
Ронай Л.М., Катона Б.О. СТАНОВЛЕННЯ УГОРСЬКО-НІМЕЦЬКИХ ДИПЛОМАТИЧНИХ ВІДНОСИН ПІСЛЯ ПІДПИСАННЯ ТРІАНОНСЬКОГО МИРНОГО ДОГОВОРУ ДО 1927 РОКУ	253
Соколова Н.Д., Олексин І.Я. СТУДЕНТСЬКІ НАУКОВІ ТОВАРИСТВА В ДЕРТПСЬКОМУ (ЮР'ЄВСЬКОМУ) УНІВЕРСИТЕТІ (1802–1917 РР.).....	263
Khalilzade A. FROM THE DATE OF LAUNCH OF ARTIFICIAL SATELLITES IN AZERBAIJAN	270
АРХЕОЛОГІЯ	
Озимчук О.Б., Візітєв Ю.М., Коцюбайло В.П. ФІБУЛИ ВЕЛЬБАРСЬКОЇ АРХЕОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЯК МАРКЕР МІГРАЦІЇ ГОТІВ ПЕРІОДУ ВЕЛИКОГО ПЕРЕСЕЛЕННЯ НАРОДІВ.....	276
ЕТНОЛОГІЯ	
Войтович Н.М., Денис І.З. ЯК ОДРУЖУВАЛИСЯ ТА РОЗЛУЧАЛИСЯ УКРАЇНЦІ НА ГАЛИЧИНІ У МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД ХХ СТОЛІТТЯ	284
Дунайна І.Г., Бондаренко М.І. УСНА ІСТОРІЯ СЕЛА ГРЕЧАНИКИ: ПОЛЬОВІ РОЗВІДКИ	289
ІСТОРІОГРАФІЯ, ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО ТА СПЕЦІАЛЬНІ ІСТОРИЧНІ ДИСЦИПЛІНИ	
Бистрицька Е.В., Костюк Л.В., Прийдун С.В. ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДУШПАСТИРСЬКОЇ ОПІКИ РЕЛІГІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я	297
Дояр Л.В. М.С. ГРУШЕВСЬКИЙ В КАРТКОВИХ БІБЛІОГРАФІЧНИХ ОПИСАХ КНИЖКОВОЇ ПАЛАТИ УКРАЇНИ (1917–2007 РР.): НА ВШАНУВАННЯ 90-Х РОКОВИН ВИДАТНОГО УКРАЇНСЬКОГО ІСТОРИКА.....	305
Левенець О.М. ПЕТРО СМІЯН: ЖИТТЄПИС, НАУКОВО-ІСТОРИЧНА ТА ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ (1918–2011 РОКИ)	314
Налівайко А.О. РИСИ ПСИХОЛОГІЧНОГО ПОРТРЕТУ ІМПЕРАТОРА ЮЛІАНА ВІДСТУПНИКА В ВІЗІЇ ПРОФЕСОРА М. М. РОЗЕНТАЛЯ	324
Nefodov D.V. CHARACTERISTICS OF CONTEMPORARY NATIONAL HISTORIOGRAPHY ON THE INDUSTRIAL WORKFORCE IN POSTWAR UKRAINIAN SSR (1946–1965).....	331

Полонський Л.Г., Танович Л., Бердниченко Є.О. ПЕРШИЙ РЕКТОР ОДЕСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ АНТОН ДМИТРОВИЧ БІЛІМОВИЧ: ЖИТТЯ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ	337
Soloviova A.B. RIGHT TO REMEMBER: ENSURING PUBLIC ACCESS TO ARCHIVES DURING UKRAINE'S ONGOING WAR	343
Чекаленко Л.Д. УКРАЇНСЬКА ІСТОРІОГРАФІЯ ДОСЛІДЖЕНЬ ПАМ'ЯТІ ПРО ДРУГУ СВІТОВУ ВІЙНУ	352
ІСТОРІЯ НАУКИ Й ТЕХНІКИ	
Жовта І.І. УЯВЛЕННЯ МЕДИКІВ УНІВЕРСИТЕТУ СВ. ВОЛОДИМИРА ПРО ХОЛЕРУ У ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ СТ. (ЗА МАТЕРІАЛАМИ «МЕДИЧНОГО ЗВІТУ ПРО ХОЛЕРНУ ЕПІДЕМІЮ В КИЄВІ 1847 Р.»)	362
Кондратьєв В.Ю. РОЗВИТОК КІБЕРБЕЗПЕКИ У СВІТІ: ДРУГА ПОЛОВИНА ХХ СТОЛІТТЯ	368
Кравченко Д.Д. ВНЕСОК НАУКОВОГО КОЛЕКТИВУ ІНСТИТУТУ АВТОМАТИКИ У РОЗВИТОК ГАЛУЗІ АВТОМАТИЗАЦІЇ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ (ДРУГА ПОЛОВИНА ХХ СТ.)	374
Ругаленко С.І. ДОРОБОК ІНСТИТУТУ КІБЕРНЕТИКИ АН УРСР У СТАНОВЛЕННІ ТА РОЗВИТКУ ПРОЄКТУ ЗДАС В.М. ГЛУШКОВА	382
ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ТА ЗАРУБІЖНОЇ КУЛЬТУРИ	
Гаврилюк С.В., Надольська В.В. СПІВПРАЦЯ МУЗЕЇВ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ З МУЗЕЙНИМИ ЗАКЛАДАМИ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА (1990-ТІ РР. – ПЕРША ЧВЕРТЬ ХХІ СТ.)	389
Дюкарєв Т.М. ЕВОЛЮЦІЯ ПРИВАТНОГО КОЛЕКЦІОНУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО МИСТЕЦТВА: ВІД ПАТРІОТИЧНИХ ЗБІРОК АРИСТОКРАТІЇ ДО СУЧАСНИХ АРТ-КОЛЕКЦІЙ	397
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	403

CONTENTS

HISTORY OF UKRAINE

Bosak V.V.

THE IMPACT OF EPIDEMICS ON THE POPULATION OF LVIV DURING
THE FIRST WORLD WAR (JUNE 1915 – DECEMBER 1917)..... 7

Voynarovskiy A.V., Zhmud N.V.

MEDICAL STAFF AS AN OBJECT OF STALINIST REPRESSIONS
IN THE POST-WAR PERIOD (USING THE EXAMPLE OF THE VINNYTSKA REGION)..... 13

Huz A.M.

ESTABLISHMENT OF SECURITY OFFICES IN UKRAINE (1991–2024) 19

Datskiv I.B., Polych M.I.

KOST LEVYTSKY IN THE LIBERATION STRUGGLES OF UKRAINIANS DURING
THE FIRST WORLD WAR (1914–1918)..... 26

Demuz I.O.

THE 1906 STUDENT PROTEST AT THE KHARKIV TECHNOLOGICAL INSTITUTE:
BACKGROUND, COURSE, AND CONSEQUENCES 34

Deshko P.P.

THE PROBLEM OF THE CONCEPT OF “OLD RUS’ ETHNICITY” IN THE CONTEXT
OF THE CELTIC HYPOTHESIS OF THE ORIGIN OF RUS’ 42

Dobrovolska G.O.

YOUTH AND TRADE UNION MOVEMENT OF UKRAINE IN MODERN CONDITIONS:
PROBLEMS AND PROSPECTS 49

Dramaretskiy B.B.

DESTRUCTION AND CONTROL: ANTI-UKRAINIAN BOLSHEVIK POLICY
IN THE EARLY 1920S IN THE USSR AND EUROPE 58

Zakhochai Z.V., Dotsenko V.O., Zholob M.P.

THE SOVIET AUTHORITIES’ DEPRIVATION OF RELIGIOUS BUILDINGS FROM
THE JEWISH COMMUNITIES OF UKRAINE (LATE 1920S – EARLY 1930S)..... 65

Izhak S.T., Varadi N.F.

HISTORY OF THE CONSTRUCTION OF THE TEREPLYA RIVER HYDROELECTRIC
POWER STATION 78

Kviatkovskiy R.V., Burakov Yu.V.

INTERNATIONAL MATERIAL AND TECHNICAL ASSISTANCE TO UKRAINE IN 2022–2024:
THE ARTILLERY COALITION..... 84

Lavrut O.O.

EXTENDED DAY GROUPS IN SCHOOLS OF THE UKRAINIAN SSR IN THE 1950S–1980S 90

Lapchenko A.S.

ETHNONATIONAL POLICY OF THE USSR IN THE UKRAINIAN SSR (1923–1933)
AND ITS IMPACT ON CONTEMPORARY INTERETHNIC RELATIONS..... 96

Malinina A.F.

PRUSSIAN CONSUL IN KERCH EDWARD KETTLEY AND HIS FAMILY 102

Oliynyk S.V.

MYKHAILO KRYSA (“KOBZAR”) – A PROMINENT FIGURE
IN THE UKRAINIAN NATIONAL LIBERATION MOVEMENT (1943–1952),
COMMANDER OF A UPA COMBAT UNIT 108

Petlinska Yu.V.

MEDICAL CARE IN THE KHERSON REGION DURING THE YEARS
OF NAZI OCCUPATION (1941–1944)..... 114

Pohuliaiev O.I. DYNAMICS OF PUBLIC ACTIVITY OF NATIONAL MINORITIES OF UKRAINE IN 1987–1994	121
Potsulko O.A. THE ROLE OF CENTRAL EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF UKRAINE IN OBTAINING EDUCATION FOR REPRESENTATIVES OF THE SOUTHERN SLAVS IN THE 19TH CENTURY	127
Robak I.Yu., Demochko H.L. DEVELOPMENT OF INVENTIONS ON SERVICE OF NATIONAL MILITARY MEDICINE DURING THE FIRST DECADE OF THE MODERN RUSSO-UKRAINIAN WAR: HISTORY OF DEVELOPMENTS AND IMPLEMENTATIONS AT THE PRE-HOSPITAL STAGE	134
Rusnak Yu.I. LEGAL ASPECTS OF ENSURING INFORMATION SECURITY DURING THE RUSSIA-UKRAINE WAR.....	142
Sarnatsky O.P. THE SPRED OF AGENT ACTIVITY OF TSARISARIM'S POLITICAL POLICE IN WESTERN UKRAINIAN LFNDS DURIN WORLD WAR I TO DESTORY UKRAINIAN NATIONA LIBERATION MOVEMENT IN THE RUSSIAN EMPIRE.....	154
Semenov S.V. HISTORICAL PARALLELS OF DEPORTATIONS IN UKRAINE AND THEIR REPETITION IN MODERN REALITIES	159
Tyshchuk S.V. LEGISLATIVE AND REGULATORY REGULATION OF THE ACTIVITIES OF HISTORICAL AND CULTURAL RESERVES OF UKRAINE (1991–2024).....	167
Khardel M.I. UKRAINIANS AMONG THE TOP ELITE OF THE RUSSIAN EMPIRE AS A FACTOR OF INFORMATION WARFARE ON THE PAGES OF WIKIPEDIA.....	173
Chekalenko L.D. RUSSIFICATION OF UKRAINIANS: THE PAST AS A MIRROR OF THE PRESENT	181
Chyrko B.V. SOCIO-ECONOMIC CAUSES AND TRAGIC CONSEQUENCES OF THE FAMINE OF 1921–1923 IN THE GERMAN AGRICULTURAL COLONIES OF UKRAINE, ASSISTANCE TO THE STARVING BY FOREIGN CHARITABLE ORGANIZATIONS.....	191
Chornyi O.V. BATTLES FOR CHERKASY (LATE SEPTEMBER – DECEMBER 1943) IN THE HISTORY OF THE BATTLE OF THE DNIEPER	198
Shyshko O.G. CONCERNING THE DECLARATION OF FAMINE IN ODESA COUNTY IN NOVEMBER 1921	206
Yatsiuk M.V. HISTORICAL PREREQUISITES FOR THE DEVELOPMENT OF POLITICAL MOVEMENTS IN UKRAINE IN THE 19TH–20TH CENTURIES	213
WORLD HISTORY	
Bilichenko L.S. ALL-UNION SOCIETY OF FORMER POLITICAL PRISONERS (1921–1935)	219
Kiryukhina M.V., Khomiak O.V. WOMEN IN AVIATION: THE FIRST CONQUERORS OF THE SKY.....	225
Memish O.M. SOUTH-EASTERN ANATOLIA IN THE SOCIAL AND ECONOMIC CONTEXT OF TURKEY (1990s–2000s).....	231

Novikov I.A., Yampolska L.M. THE ROLE OF ABDULLA OCALAN – LEADER OF THE KURDISTAN WORKERS’ PARTY IN THE ANTI-TURKISH RESISTANCE (1970s–1980s)	240
Piestova D.O. EUROPEAN PRACTICES OF HUMANITARIAN AID DURING THE SECOND WORLD WAR (ON THE EXAMPLE OF SCANDINAVIAN COUNTRIES)	245
Ramazanov Sh.Sh., Levitas F.L. THE MUNICH AGREEMENT OF 1938: A VIEW FROM THE 21ST CENTURY	251
Ronai L.M., Katona B.O. THE FORMATION OF THE HUNGARIAN-GERMAN DIPLOMATIC RELATIONS AFTER THE SIGNING OF THE TRIANON PEACE TREATY UNTIL 1927	262
Sokolova N.D., Oleksyn I.Ya. STUDENT SCIENTIFIC SOCIETIES AT DUTCH (JURIEV) UNIVERSITY (1802–1917).....	269
Khalilzade A. FROM THE DATE OF LAUNCH OF ARTIFICIAL SATELLITES IN AZERBAIJAN	275
ARCHEOLOGY	
Ozimchuk O.B., Vizitiv Yu.M., Kotsyubaylo V.P. FIBULAE-CLOSURES OF THE VELBAR ARCHAEOLOGICAL CULTURE AS A MARKER OF THE MIGRATION PERIOD	283
ETHNOLOGY	
Voitovych N.M., Denys I.Z. THE MARRIAGE AND THE DIVORCE OF THE UKRAINIANS IN GALICIA IN THE 1920–30s.....	288
Dunaina I.G., Bondarenko M.I. ORAL HISTORY OF HRECHANYKY VILLAGE: FIELD RECONNAISSANCE	296
HISTORIOGRAPHY, SOURCE STUDIES AND SPECIAL HISTORICAL DISCIPLINES	
Bystrytska E.V., Kostyuk L.V., Pryidun S.V. LEGAL PRINCIPLES OF PASTORAL CARE OF RELIGIOUS ORGANIZATIONS IN THE SPHERE OF HEALTH CARE.....	304
Doiar L.V. M.S. HRUSHEVSKY IN CARD BIBLIOGRAPHIC DESCRIPTIONS BOOK CHAMBER OF UKRAINE (1917–2007): IN HONOR OF THE 90’S OUTSTANDING UKRAINIAN HISTORIAN.....	313
Levenets O.M. PETRO SMIYAN: BIOGRAPHY, SCIENTIFIC-HISTORICAL AND PEDAGOGICAL ACTIVITIES (1918–2011)	323
Nalivayko A.O. THE IMAGE OF THE EMPEROR JULIAN THE APOSTATE IN PROFESSOR M.M. ROSENTHAL’S VISION	329
Nefodov D.V. CHARACTERISTICS OF CONTEMPORARY NATIONAL HISTORIOGRAPHY ON THE INDUSTRIAL WORKFORCE IN POSTWAR UKRAINIAN SSR (1946–1965).....	331
Polonsky L.G., Tanovych L., Berdnychenko Ye.O. THE FIRST RECTOR OF ODESSA UNIVERSITY, ANTON DMYTROVYCH BILIMOVYCH: LIFE AND ACTIVITY	342

Soloviova A.B. RIGHT TO REMEMBER: ENSURING PUBLIC ACCESS TO ARCHIVES DURING UKRAINE’S ONGOING WAR.....	351
---	-----

Chekalenko L.D. UKRAINIAN HISTORIOGRAPHY OF STUDIES OF HISTORICAL MEMORY ABOUT THE SECOND WORLD WAR.....	361
---	-----

HISTORY OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

Zhovta I.I. THE PERCEPTION OF DOCTORS OF ST. VOLODYMYR’S UNIVERSITY ABOUT CHOLERA IN THE FIRST HALF OF THE 19 th CENTURY (BASED ON THE MATERIALS OF THE “MEDICAL REPORT ON THE CHOLERA EPIDEMIC IN KYIV IN 1847”)	366
--	-----

Kondratiev V.Yu. THE DEVELOPMENT OF CYBERSECURITY WORLDWIDE: THE SECOND HALF OF THE 20TH CENTURY	373
---	-----

Kravchenko D.D. CONTRIBUTION OF THE SCIENTIFIC STAFF OF THE INSTITUTE OF AUTOMATION TO THE DEVELOPMENT OF THE INDUSTRY OF AUTOMATION OF TECHNOLOGICAL PROCESSES IN UKRAINE (SECOND HALF OF THE XX CENTURY)	380
--	-----

Ruhalenko S.I. CONTRIBUTION OF THE INSTITUTE OF CYBERNETICS OF THE ACADEMY OF SCIENCES OF THE UKRAINIAN SSR TO THE ESTABLISHMENT AND DEVELOPMENT OF THE V.M. GLUSHKOV’S OGAS PROJECT.....	388
---	-----

HISTORY OF UKRAINIAN AND FOREIGN CULTURE

Havryliuk S.V., Nadolska V.V. COOPERATION OF THE MUSEUMS OF VOLYN REGION WITH MUSEUM INSTITUTIONS OF THE REPUBLIC OF POLAND (1990s – the first quarter of the 21st century).....	396
---	-----

Diukariev T.M. THE EVOLUTION OF PRIVATE COLLECTING OF UKRAINIAN ART: FROM PATRIOTIC COLLECTIONS OF THE ARISTOCRACY TO CONTEMPORARY ART COLLECTIONS	402
--	-----

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS.....	403
------------------------------------	-----

Nefodov D. V.

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

CHARACTERISTICS OF CONTEMPORARY NATIONAL HISTORIOGRAPHY ON THE INDUSTRIAL WORKFORCE IN POSTWAR UKRAINIAN SSR (1946–1965)

The article examines the characteristics of contemporary national historiography concerning the industrial workforce of the Ukrainian SSR during 1946–1965. Contemporary Ukrainian historians have proved that the postwar recovery of Soviet Ukraine's industry was predominantly based on extensive development. Over 90% of industrial workers are found to have relied primarily on manual labor to meet production targets, while inadequate safety measures frequently resulted in the significant injuries of workers. Despite official rhetoric emphasizing the leading role of the workforce, it had limited actual influence over enterprise management. The regime's continuous mobilization and propaganda efforts – promoting “socialist competition” and various movements of “advanced workers and production innovators” – further reinforced this contradiction. The genuine enthusiasm and self-sacrifice of the workforce, motivated by aspirations for a better future, is stated to have often been entangled with the formalism and ideological demagoguery characteristic of the communist system.

The prevailing view among contemporary Ukrainian scholars is that, while individuals sought to rebuild the economy as a means of restoring normalcy for themselves and their families, the Soviet leadership appropriated these efforts under the guise of serving the “higher interests of the homeland of October.” Although workers endured harsh living and labor conditions, their belief in a brighter future was reinforced by visible progress in overcoming economic devastation. However, J. Stalin and his inner circle intending to consolidate the totalitarian system rejected democratic reforms. The interests of those benefiting from the command economy and rigid ideological structures further obstructed the change. Additionally, historians emphasize that the absence of prior democratic traditions within mass consciousness hindered the recognition of the need for systemic political transformation.

Key words: industry, historiography, enterprise, postwar reconstruction, industry, workforce, Ukrainian SSR.

Problem Statement. Contemporary national historical scholarship critically reassesses the overall state of Soviet historiography, with particular attention to the historiographical portrayal of the workforce in the Ukrainian SSR. However, there is a noticeable decline in scholarly interest in synthesizing historiographical findings within specific historical periods.

Analysis of recent research and publications. The research papers of V. Pavlenko, Yu. Nikolaiets, and historiographical analysis by O. Dodonov, O. Surhai, and Ya. Hrytsak feature various characteristics that, while not directly associated, share similarities with the topic of our study.

The purpose of the article. The author aims to study the characteristics of the contemporary national historiography on the industrial workforce in postwar Ukrainian SSR (1946–1965).

Presentation of the basic material. Soviet historians largely overlooked the topic concerning the

employment of prisoners of war, internees, repatriated individuals, and Ostarbeiters. However, M. Loboda [24; 25], A. Chaikovskiy [34], D. Aliksieieva-Protsiuk [2; 3], O. Potylchak [27], and N. Kalkutina [20] have paid significant attention to this issue.

D. Aliksieieva-Protsiuk has thoroughly studied the prerequisites, causes, practical tasks, characteristics, forms and methods of organization, development and functioning of the system of placement, maintenance, provision and labor exploitation of the guarded contingents on the territory of Ukraine. The researcher emphasizes the specifics that distinguished the territory of the Ukrainian SSR in the placement, maintenance, and provision of prisoners of war and internees. The enormous destruction created problems with the organization and arrangement of camps and the provision of prisoners with the most necessary things. At the same time, the scale of reconstruction work determined the density of deployment of significant

special contingents, primarily in the industrialized East and South of Ukraine [3, p. 185]. The researcher describes the typical problems that affected the state of the labor resources of prisoners of war and internees, the efficiency of their labor, which remained in the postwar period, among which she primarily mentions the lack of housing for workers, unsatisfactory food, household and logistical conditions, violations of safety organization, misuse of specialists, distraction by minor secondary work, poor organization of work, lack of work clothes, tools and equipment etc. Describing the contribution of prisoners of war and internees to postwar reconstruction as significant, the researcher draws attention to the fact that the key burden during the reconstruction period was carried by the citizens of the Soviet state [3, p. 194–195].

The participation of prisoners of war of Germany and its allies in the postwar reconstruction of southern Ukraine has been researched in N. Kalkutina's dissertation [20]. Having given this issue due consideration, the author found out that the main form of labor organization for prisoners of war was the brigade form with partial self-management, which, according to N. Kalkutina's view, was ineffective due to the lack of interest of the captured brigadiers in increasing labor productivity, who, taking advantage of the lack of control by the camp administrations and state authorities, did not encourage their subordinates to do so. The historian supports the idea that the state authorities using the special contingent violated almost all forms of labor organization. In the course of the study, the scholar found out that the scale of reconstruction work in southern Ukraine determined the priority of concentrating significant special contingents in this region. The analysis of the sectors employing this labor force showed that prisoners of war were mainly employed in shipbuilding and metallurgical industries.

O. Potylchak's findings indicate that the involuntary deportation of numerous foreigners, chiefly ethnic Germans, to the Ukrainian SSR was executed to ensure a workforce at low cost for the reconstruction of vital sectors of the economy. Interned foreigners were used mainly in labor-intensive industries, such as the coal industry and ferrous metallurgy of the Ukrainian SSR. The government considered the territory of the republic to be the most important resource and industrial base for the deployment of the "labor pool" of internees. The scientist found out that in 1945–1949, 180 separate working battalions (WB) were created in 9 eastern, southern and central regions of the Ukrainian SSR to accommodate and exploit mobilized and interned foreign citizens [27, p. 22].

M. Loboda proved the fact that the spread of "free" forced labor created the illusion of its cheapness. The historian came to the conclusion that the costs of maintaining paramilitary guards, camp administration, inefficiency of exhausted people who worked, as a rule, not in their specialty, without appropriate tools and equipment, and without material incentives made the cost of finished products higher than at enterprises civilian workers were employed [24, p. 89].

A thorough doctoral study by S. Halchak [12] is devoted to such a complex and poorly researched issue as the situation of civilian forced laborers of the Reich in Ukraine. The Soviet government considered millions of repatriates as an important reserve of labor to rebuild the country's destroyed economy. The historian convincingly proved that despite the rights and freedoms of repatriates declared by the Soviet state, in real life the political status of a person returning to the USSR from abroad was in fact not much different from a criminal: the same conversations with NKVD and NKGB officers, the opening of a special "case", and a ban on living in capital cities. At the same time, the scholar notes that during the filtration process, the issue of using each repatriate to the maximum benefit of the USSR was being resolved, and a large number of them were sent to labor battalions that were used in the reconstruction and operation of Donbas mines, industrial centers of the republic and the USSR as a whole [12, p. 19]. S. Halchak notes that all those who arrived in their homeland needed financial assistance from both the state and local economic authorities. The historian's research indicates that, even with the allocation of financial assistance in local budgets, repatriates did not benefit from these funds [12, p. 22]. Comparing the situation of repatriates in the Khrushchev era, the researcher notes that it changed for the better due to the easing of the passport regime, the implementation of a number of social programs, and improved living conditions. However, the Ostarbeiters never felt like "full-fledged members of the glorious big family of socialist builders" [12, p. 26].

Numerous topics concerning the workforce are featured in H. Kasianov's [21], M. Shytiuk's [35], V. Ivanenko's [19], and B. Zakharov's [18] monographs representing repressions and activities associated with the dissident movement. In a number of works on the opposition movement (in particular those by O. Bazhan and Yu. Danyliuk [4; 5; 14], I. Stasiuk [33], A. Rusnachenko [29], V. Kononenko [22], M. Mozhovsky [26], and O. Rabenchuk [28]), themes devoted to the participation of workers in the dissident movement can be seen. S. Vasylenko's dis-

sertation is devoted to the oppressive measures taken by the authorities against different groups of workers. This primarily includes individuals who during the war, either betrayed their homeland, stayed in occupied areas, or were compelled to work in Germany. It also addresses those who breached labor discipline, threatened the execution of plans, expressed dissatisfaction with the system or even to a minor degree was disliked by the authorities. In the first postwar years, a large number of repatriates were especially subjected to repression. According to the researcher's findings, 1,334,425 repatriates passed through regional assembly and transfer points from July 1, 1945, to January 1, 1946, including 1,128,561 civilians (85%). Most often, the labour army members were sent to rebuild and operate the mines of Donbas or to harvest timber [6, p. 10].

An attempt to comprehensively analyze the national liberation movement in Ukraine in the mid-50s and early 90s was made by A. Rusnachenko [29], who emphasizes that it was the labor movement that showed significant resistance to the authorities during this period. Later workers' sporadic and unorganized strikes in the postwar period developed into a powerful labor movement opposing totalitarianism and the power of the Communist Party. The paper first examines the documented origins of workers' resistance, and later of the movement, after the completion of the industrial workforce on its own base [29, p. 10].

The study conducted by O. Dodonov aimed to examine the distinctive aspects of workers' involvement in the socio-political landscape of the USSR during the postwar era. His research focused on revealing the trends in both the numerical and qualitative growth of the CPSU, the representation of workers within the party and its leadership, and their level of involvement in formulating and implementing party policies. Furthermore, he sought to uncover the reasons behind the distortions in these relationships, demonstrate workers' participation in state management through the Councils and the Komsomol, and highlight efforts to boost the activity of worker-deputies in tackling socio-political, economic, and cultural issues, while also identifying related challenges. According to the scholar, workers were not the majority within the CPSU membership, lacked a significant role in its governing structures, and did not have a substantial impact on the party's activities or its political strategies. By its very nature, the CPSU did not become a political party of the workforce. The CPSU did not represent the interests of the entire Soviet populace, nor could it achieve this status amid increasing economic disparities and the stark division of both

the population and party members into affluent and impoverished groups, alongside the entanglement of some leaders with organized crime. The historian states that the CPSU consisted of two parties: "the party of the top" and "the party of the bottom", which had far from common interests and goals [16, p. 17]. O. Dodonov's key claim is that the degree of impact that the workforce had on socio-political processes in the USSR during the postwar period is not reflective of the important historical role it was intended to play in industrial, socio-political, spiritual, and cultural contexts, as well as in addressing the needs and trends of society.

The dynamic events of the current era have inspired a wave of publications concerning the historical context of southeastern Ukraine, primarily Donbass and Crimea. First of all, these are the works by Ya. Vermenych [7–11], L. Yakubova [36], V. Ablitsov [1], I. Dziuba [15], V. Golovka [13] and a number of collective monographs. The researchers tried to find answers to the contemporary questions in history, made an attempt to find the causes of the tragic events of modern times, including in the post-war history of the region. As the authors of the study "Donbas and Crimea: a place in the modern national project (analytical note)" aptly noted, understanding the features of regional communities, without exaggeration, can be a key factor in an adequate interpretation of the situation and overcoming the crisis. Consequently, the scientific relevance of studying the historical circumstances of the formation and characteristic features of the phenomenon of Donbass and Crimea regional communities is undeniable [31, p. 7]. Contemporary scientists have found that organized migrations became the main source of replenishment of the labor force for the reconstruction of the industrial complex of Donbas, the creation of a stable working class, and eventually became an important factor in the population of the region. This played a fatal role in the history of Donbass, causing distortion, deformation of the processes of natural reproduction of society in all its components: socio-economic, socio-political and ethno-cultural [23, p. 637].

Ya. Vermenych has properly acknowledged that the disharmonious development of urbanization processes was manifested primarily in the hypertrophied development of industrial centers in Southern Ukraine, while in other regions the pace of urbanization was much lower. The development of social, engineering, and transport infrastructure noticeably lagged behind the pace of industrial construction. The fact that the urbanization process was unfinished, defective, and one-sided is considered by the scientist

as a result of industrialization that was not designed to meet people's needs [9, p. 368]. The historian suggests that while the notions of modernization and urbanization are associated with positive outcomes, the processes of urbanization do not, by themselves, guarantee social development. Unlike urbanization of an intensive, civilized type, which forms a developed urban environment, Soviet urbanization was purely extensive and provided only one-sided, military-industrial or fuel-raw material growth. This direction of urbanization led to the emergence of settlements that were called cities, but in fact became giant workers' villages [8, p. 50].

Conclusions. Contemporary national historians have proved that the industrial recovery of Soviet Ukraine in the postwar period was mainly based on extensive development. More than 90% of industrial workers relied on manual labor to achieve production targets, and the lack of sufficient safety measures frequently resulted in serious injuries in the workplace. Although official statements highlight the prominent position of the workforce, in reality, workers possessed minimal power in the management of enterprises. The regime's ongoing mobilization and propaganda initiatives, advocating for "socialist competition" and various movements aimed at "advanced workers and production innovators", served to deepen this inconsistency. The

people's sincere enthusiasm and their readiness to make further sacrifices in pursuit of a more promising future, were intricately woven into the formalism and demagoguery that characterized the communist ideology. A significant number of contemporary Ukrainian historians assert that the primary motivation behind the economic reconstruction was the people's desire to restore a normal life for themselves and their families. The authorities framed this endeavor as being aligned with the "highest interests of the October homeland." Despite the challenging living and working conditions, people hoped for a better future. This optimism was further reinforced by the workers' recognition that their diligent efforts were enabling the nation to gradually surmount substantial challenges and address the complex issues associated with revitalizing the devastated economy. Nevertheless, J. Stalin and his inner circle, in their efforts to consolidate the totalitarian regime, rejected any notion of democratic development for the country. Likewise, those who favored the preservation of the command economy and simplistic ideological interpretations were resistant to such changes. Furthermore, researchers point out that the mass consciousness was devoid of experience in a society evolving under democratic principles, which impeded the understanding of the urgent need for a radical transformation of the political system.

Bibliography:

1. Абліцов В. Донбас: європейська Україна чи азійське дикопілля? К.: Ін-т історії України НАН України, 2014. 97 с.
2. Алексєєва-Процюк Д. О. Використання праці іноземних військовополонених та інтернованих на території України (1939–1953): нормативно-правові та організаційні засади. К.: Просвіт, 2011. 240 с.
3. Алексєєва-Процюк Д. О. Організація утримання і трудового використання іноземних військовополонених та інтернованих на території України (1939–1953 рр.) : дис. ... кандидата іст. наук : 07.00.01. К., 2008. 250 с.
4. Бажан О. Репресивна діяльність органів ВУНК-ДПУ-НКВС-КДБ на Київщині у 1919–1980-ті рр. *З архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ*. 2011. С. 156–234.
5. Бажан О. Г., Данилюк Ю. З. Український національний рух: основні тенденції і етапи розвитку (кінець 1950-х – 1980-ті роки). К.: Ін-т історії України НАН України, 2000. 232 с.
6. Василенко С. М. Повоєнні репресії проти населення України (1944–1953 рр.): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: спец. 07.00.01 «Історія України». Запоріжжя, 2011. 20 с.
7. Верменич Я. В. Донбас у контексті теорій порубіжжя: соціогуманітарний аналіз. *Український історичний журнал*. 2015. № 1. С. 108–134.
8. Верменич Я. В. Донбас як порубіжний регіон: територіальний вимір. К.: Ін-т історії України НАН України, 2015. 69 с.
9. Верменич Я. В. Південна Україна на цивілізаційному пограниччі. К.: Ін-т історії України НАН України, 2015. 482 с.
10. Верменич Я. В. Південна Україна: взаємовпливи держав та культур на цивілізаційному пограниччі. Аналітична записка. К.: Ін-т історії України НАН України, 2015. 81 с.
11. Верменич Я. В. Пошук моделей консолідації української нації на рубежі XIX і XX століть: погляд з понад сторічної відстані. Аналітична доповідь. К.: Ін-т історії України НАН України, 2016. 99 с.

12. Гальчак С. Д. Становище цивільних примусових робітників Райху в Україні (1945–2010 рр.): історичні, соціально-побутові та правові аспекти: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра іст. наук: спец. 07.00.01 «Історія України». К., 2012. 40 с.
13. Головкин В. «Тягар пострадянської людини»: історіографічний образ донецької ідентичності. *Історіографічні дослідження в Україні. Зб. наук. праць*. Вип. 24. К., 2014. С. 38–50.
14. Данилюк Ю. З., Бажан О. Г. Опозиція в Україні (друга половина 50-х – 80-ті рр. XX ст.). К.: Рідний край, 2000. 616 с.
15. Дзюба І. М. Донецька рана України: Історико-культурологічні есеї. К.: Ін-т історії України НАН України, 2015. 78 с.
16. Додонов О. Ф. Участь робітників у політичному житті СРСР. 1961–1991 рр. : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра іст. наук: спец. 07.00.02 «Всесвітня історія». Дніпропетровськ, 2001. 38 с.
17. Донбас в етнополітичному вимірі. К.: ІПІЕНД імені І. Ф. Кураса НАН України, 2014. 584 с.
18. Захаров Б. Нарис історії дисидентського руху в Україні (1956–1987). Х.: Фоліо, 2003. 144 с.
19. Іваненко В. В. Біль і звияг: XX століття в українському вимірі. Дніпропетровськ: АРТ-ПРЕС, 2003. 332 с.
20. Калкутіна Н. В. Участь військовополонених Німеччини та її союзників у повоєнній відбудові Південної України (1944–1950 рр.): дис. ... кандидата іст. наук : 07.00.01. Миколаїв, 2015. 265 с.
21. Касьянов Г. Незгодні: українська інтелігенція в русі опору 1960–80-х років. К.: Либідь, 1995. 224 с.
22. Кононенко В. В. Суспільно-політичні настрої та моральний стан населення України в повоєнний період (1945–1953 рр.): дис. ... кандидата іст. наук : 07.00.01. Вінниця, 2004. 231 с.
23. Кульчицький С., Якубова Л. Донеччина і Луганщина у XVII–XXI ст.: історичні фактори й політичні технології формування особливого та загального у регіональному просторі. К.: Ін-т історії України НАН України, 2015. 813 с.
24. Лобода М. К. Використання трудових ресурсів у відбудові важкої промисловості України (1943–1950 рр.): дис. ... кандидата іст. наук : 07.00.01. К., 2007. 234 с.
25. Лобода М. К. Трудові ресурси у важкій промисловості України під час нацистської окупації та у відбудовний період (1941–1950). К.: Ін-т історії України НАН України, 2012. 206 с.
26. Мозговський М. В. Боротьба тоталітарної системи проти діячів української науки та культури в повоєнний період (1946–1953 рр.): дис. ... кандидата іст. наук : 07.00.01. Харків, 2005. 223 с.
27. Потільчак О. В. Радянські режимні установи для військовополонених та інтернованих в УРСР (1939–1954 рр.): організація, дислокація, структура : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра іст. наук: спец. 07.00.01 «Історія України». К., 2005. 32 с.
28. Рабенчук О. Соціальна активність та настрої населення України у повоєнний період (друга половина 1940-х – початок 1950-х рр.). *Україна XX ст.: культура, ідеологія, політика: Зб. ст.* К., 2007. Вип. 12. С. 324–339.
29. Русначенко А. М. Національно-визвольний рух в Україні (середина 1950-х – початок 1990-х років): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра іст. наук: спец. 07.00.01 «Історія України». К., 1999. 57 с.
30. Смолій В., Кульчицький С., Якубова Л. Донбас і Крим в економічному, суспільно-політичному та етнокультурному просторі України: історичний досвід, модерні виклики, перспективи (Аналітична доповідь). К.: Ін-т історії України НАН України, 2016. 616 с.
31. Смолій В., Кульчицький С., Якубова Л. Донбас і Крим: місце в модерному національному проєкті (аналітична записка). К.: Ін-т історії України НАН України, 2016. 66 с.
32. Смолій В. Донеччина і Луганщина: місце в модерному українському національному проєкті. Аналітична доповідь. К.: Ін-т історії України НАН України, 2015. 62 с.
33. Стасюк І. М. Український національно-патріотичний рух в УРСР (середина 1950-х – кінець 1980-х років): дис. ... кандидата іст. наук : 07.00.01. Львів, 2002. 218 с.
34. Чайковский А. С. Плен. За чужие и свои грехи (Военнопленные и интернированные в Украине 1939–1953 гг.). К: Парламентское изд-во, 2005. 972 с.
35. Шитюк М. М. Масові репресії проти населення Півдня України в 20–50-ті роки XX століття. К.: ТЕТРА, 2000. 550 с.
36. Якубова Л. Д. Етнонаціональна історія Донбасу: тенденції, суперечності, перспективи в світлі сучасного етапу українського націотворення. К.: Ін-т історії України НАН України, 2014. 109 с.

Нефьодов Д.В. ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ ІСТОРІОГРАФІЇ РОБІТНИЦТВА ПОВОЄННОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ РСР (1946–1965 РР.)

Стаття присвячена дослідженню особливостей сучасної вітчизняної історіографії робітництва повоєнної промисловості Української РСР (1946–1965 рр.). Встановлено, що сучасні вітчизняні дослідники довели, що повоєнне відновлення української радянської промисловості здійснювалось на переважно екстенсивній основі. З'ясовано, що понад 90% робітників промислових підприємств України досягали норм виробітку переважно ручною працею. Відсутність належної техніки безпеки часто призводила до значного травматизму. Багато йшлося про провідну роль робітничого класу в суспільстві, але мало робилося, щоб робітники реально господарювали на підприємствах. Певною мірою всьому цьому сприяли перманентні мобілізаційно-пропагандистські заходи, що їх здійснював тодішній режим, інспіруючи «соціалістичне змагання» та різного роду «рух передовиків і новаторів виробництва». Розкрито, що реальний, повсякденний ентузіазм людей, їх готовність до чергової самопожертви в ім'я кращого майбуття – все це тісно перепліталось з іманентно притаманними комуністичній системі формалізмом і демагогією.

Встановлено, що переважна більшість сучасних вітчизняних істориків підтримують позицію відносно того, що відбудовуючи господарство, люди відроджували, в першу чергу, нормальне життя для себе і своїх дітей, а система списувала все, насамперед, на «найвищі інтереси батьківщини Жовтня». Важкими були умови, в яких працювали і жили люди, але їх підтримувала віра в краще життя. Це почуття зміцнювалося ще й тому, що трудящі бачили, як завдяки їх звитяжній праці країна поступово долала величезні труднощі, розв'язувала надзвичайно складні завдання відродження зруйнованого господарства. Однак Й. Сталін та його оточення, намагаючись зміцнити тоталітарний режим, відкидали можливість розвитку країни в демократичному напрямку. Цього не хотіли й ті сили, які зацікавлені в збереженні командної економіки і вульгаризованих форм ідеології. Водночас на думку дослідників, принципове значення мало і те, що в масовій свідомості не було досвіду життя в суспільстві, що розвивається на принципах демократизму, що само по собі перешкоджало розумінню необхідності радикального оновлення всієї політичної системи.

Ключові слова: *індустрія, історіографія, історіописання, підприємство, повоєнна відбудова, промисловість, робітництво, УРСР.*

Науковий журнал

**ВЧЕНІ ЗАПИСКИ
ТАВРІЙСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ В.І. ВЕРНАДСЬКОГО**

Серія: Історичні науки

Том 36 (75) № 1 2025

Коректура • *І. Чудеснова*

Комп'ютерна верстка • *О. Молодецька*

Адреса редакції:

Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського

м. Київ, вул. Джона Маккейна, 33

Електронна пошта: editor@hist.vernadskyjournals.in.ua

Сторінка журналу: www.hist.vernadskyjournals.in.ua

Формат 60×84/8. Гарнітура Times New Roman.

Папір офсетний. Цифровий друк. Обл.-вид. арк. 45,29. Ум. друк. арк. 47,02. Зам. № 0525/361

Підписано до друку 19.05.2025. Наклад 150 прим.

Видавництво і друкарня – Видавничий дім «Гельветика»

65101, м. Одеса, вул. Інглезі, 6/1

Телефони: +38 (095) 934 48 28, +38 (097) 723 06 08

E-mail: mailbox@helvetica.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

ДК № 7623 від 22.06.2022 р.